

OBICEIURI ȘI CREDINȚE LEGATE DE NAȘTERE LA GORJENI (I)

Al. Doru Șerban

FEMEIA ÎNSĂRCINATĂ

Perpetuarea speciei umane se asigură prin naștere, care la un popor credincios cum este cel român se petrece în urma închegării legale a unei familii, prin căsătorie, o uniune liber consfințită între un bărbat și o femeie încheiată potrivit dispozițiilor legale.

Unul dintre Rosturile prioritare ale întemeierii familiei (și o dorință a cuplului) îl constituie nașterea copiilor, care să continue existența neamului și stăpânirea agoniseli înaintașilor pe care să o îmbogățească și să o lase moștenire urmașilor lor.

De fapt un proverb românesc lega condiția împlinirii rostului omului de „sădirea unui pom, construirea unei case și nașterea unui copil”.

Și la gorjeni dorința familiilor nou întemeiate de a avea copii a constituit unul dintre motivele împreunării, derulându-se în cadrul obiceiurilor și tradițiilor de nuntă și a ciclului nupțial, rituri de fecunditate.

Astfel în zona nord-vestică a Gorjului conform unor cercetări făcute de Florica Lorinț, în anul 1967 și păstrate în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, la plecarea nunții de la casa miresei „...dacă vrea să facă copii, să bage trei grăunț de usturoi în pantoful drept, numai miresei; stă cu el (mireasa) până se cunună”¹, „...„cep de butoi, ăla îl bagă în sân,

tot mama, atunci când îs oamenii la masă, până nu pleacă cu nunta. Până se desface mireasa, se culcă, le pune undeva bine, în lada ei²; „...și când pleca mireasa, de venea la ginere, îi da un neam de-al miresei care avea părinți, peste fund cu cărpătoriu, să facă iute copii³...

Dacă în situația obiceiurilor menționate mireasa a avut un rol pasiv, în alte împrejurări, derularea registrului practicilor tradiționale ale nunții dovedește rolul său activ în speranța viitoarei fertilități.

Ea „...fura un vătrai de la părinți, să facă copii frumoși și vrednici⁴... „...Cine vrea să aibă băieți, ia niște cepuri de la puțină, le bagă în sân și se cunună cu ele. Ea singură le ia de acasă de la ea...⁵.

În cadrul ceremonialului nunții practicile care să garanteze fecunditatea erau frecvente la învelitul miresei, moment care simbolizează trecerea fetei în rândul nevestelor.

Ea „era așezată pe un scaun, pe care s-a așternut, fără ca ea să vadă, o pereche de pantaloni ai mirelui. Înainte ca nașa să o învelească, soacra mare aducea un copil, pe care-l dădea miresei în brațe.

Mireasa cinstea pe copil cu un colac înfășurat de brăciri. Copilul era învățat să ducă mâna la sânii miresei, iar aceasta atinge sexul copilului“.

Prezența soacrei mari în cadrul ceremonialului marchează acțiunea spiței de neam pentru asigurarea fecundității cuplului iar copilul, care era rudă apropiată a ginereului, ținut în brațe de mireasă, reprezenta semnificația dorinței ca în noua familie să se nască băieți, ca să nu stingă neamul – sămânța - și rosturile casei.

Copiii erau doriți de noul cuplu ca să își asigure un sprijin la bătrânețe.

Apariția copiilor într-o familie nouă întemeiată crea soților obligația consimțită că au pentru cine munci.

Ei se bucurau de copil, propria creație, pe care îl educău, îl învățau și pentru care munceau să-i strângă avere, pe care să i-o dea zestre când se va căsători.

Apariția primului copil, care întărea și suda mai mult familia, dovedea comunității bărbăția soțului și binecuvântarea soției de Dumnezeu de a deveni mamă.

Femeia care nu făcea copii era considerată stearpă (știră) și trăia cu frica de a nu fi lăsată de bărbat.

De aceea ea recurgea cândva la rugăciuni, farmece, descântece, leacuri băbești, iar mai recent, la tratamente, care să o ajute să rămână însărcinată.

Ea ținea toate posturile, dădea acatiste ori puneă să i se citească rugăciuni la biserici și mănăstiri.

Sfânta Vineri era considerată protectoarea femeilor căsătorite, pe care le ajută la naștere, de aceea, în dorința de a intra grațiile ei, femeia care își dorea copii, ținea sărbătoarea.

În satele gorjene erau descântătoare și vrăjitoare la care apelau adesea femeile ce nu rămâneau însărcinate.

Concomitent cu rugăciunile, descântăcele ori farmecele, femeile fără copii, ca să rămână însărcinate obișnuiau să bea ceaiuri din buruieni ori să se scalde în apa în care s-a fiert floare de mușețel și hamei.

Când femeia rămânea gravidă, era o bucurie pentru întreaga familie.

Ea trebuia să spună acest fapt pentru că astfel era credința că pruncul va ieși mut. Pentru sarcină era bine ca viitoarea mamă să fie încinsă cu breciri iar ca să nu sò deoache, brecirile era bine să aibă mult fir roșu în țesătură.

Femeile pătate la față, se credea că vor naște fete.

Pe perioada cât nevasta era gravidă, în satele de pe Gilort se spunea că nu e bine ca bărbatul ei să taie păsări, crezându-se că atunci când va naște mama va pierde mult sânge iar noul născut se va zbate ca pasărea care moare.

Femeia gravidă se ferește și este ferită să ridice greutăți, ca să nu piardă sarcina.

Dacă grvida ajută în viață pe careva, atunci când naște trebuie să fie ajutată de cel ajutat de ea.

În satele de pe Valea Jiului se credea că femeia însărcinată era bine să participe la munci ușoare, ca să-și ușureze sarcina.

Dacă acei din jurul gravidei mănâncă bunătați, e bine să-i dea și ei,

măcar să guste, pentru că ea râvnește la toate și s-ar putea să se stârpească, iar un astfel de păcat ar fi deosebit de mare. La Arcani era interzis ca femeia însărcinată să mănânce colaci lipiți ori fructe îngemănate, ca să nu nască gemeni.

Peste tot în județ se credea că femeia gravidă nu era bine să se mire de nimic urât (oameni pociți, anormali, cu infirmități), sau să audă de ceva urât, ca să nu nască un copil cu defecte similare.

Dacă s-a mirat de asemenea fapte, după ce a născut, timp de 40 de zile în fiecare sâmbătă trebuia să stea în pragul ușii, să alăpteze copilul în poală și să-și aducă aminte de ce a văzut sau a auzit urât.

Când femeia este însărcinată nu este bine să ia nimic de la nimeni, fără să spună.

Dacă ia, e bine să pună mâna pe pământ, fiindcă dacă își va atinge întâi corpul, în același loc noul născut va avea semn asemănător cu obiectul luat.

În satele din zona Tismana-Arcani, femeile însărcinate nu omorau păsări, insecte, șoareci să nu nască pruncul cu semnul vietății omorâte.

La Șipot-Turburea se spune că la unele femei se aude copilul plângând în pâniece. Se credea că aceasta tace numai dacă mama îi urează ceva (să aibă noroc, să învețe, să fie frumos, să cânte, să fie iubăreț), care să-i placă.

În satele de pe Gilort (partea sudică) după ce femeia împlinea cele nouă luni, era pusă să dea grăunte din poală unei iepe, ca să nască mai repede și ușor.

NAȘTEREA

Era așteptată cu bucurie, dar și cu teamă, de femeia însărcinată și de rudele ei apropiate.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, când asistența medicală la sate era limitată, la începerea durerilor de naștere, în casa gravidei era chemată o bătrână pricepută (care o ajuta pe femeia însărcinată să

nască, fiind plătită pentru munca depusă) și moașa, care era predilect din neamul tatălui pruncului.

La Aninoasa femeia aflată în durerile facerii era pusă să calce, sub supravegherea moașei, pe brecirile deșirate în linie dreaptă pe mijlocul camerei.

La Bumbesti-Jiu și la Vădeni femeia care năștea era pusă să sufle într-o sticlă, ca să se forțeze în pânțele (să se opintească). Imediat ce intra în camera unde se zbătea femeia cu durerile facerii, moașa îngenunchia, se închina și spunea o rugăciune.

După ritualul frecvent în partea sudică a județului, moașa începea practicile deja știute, pentru ușurarea celei însărcinate: o încălzea cu cărămizi, îi făcea baie fierbinte la picioare, o ungea cu untură de iepure "să sară copilul din ea, cum sare iepurele", o plimba cu pașii mari pe brăciri iar când ajungea la ușă o pune să dea tare cu piciorul în prag.

Dacă era o naștere grea, erau chemați să bea apă toți aceia cărora grvida le-a turnat apă să se spele.

În satele de pe Sohodol și de pe Jaleș, gravidei i se dădea să bea apă de pe o săgeată de trăsnet.

În multe sate, când femeia nu putea să nască era chemat bărbatul ei și pus să tragă cu pușca peste casă, ori peste ea, și să-i producă o tresărire violentă și astfel să-i declanșeze nașterea.

Alteori la femeia care năștea greu și avea dureri mari era adusă o descântătoare, care psihic o ajuta, dându-i încredere că va fi bine după îndepărtarea răului prin descântec. Se rosteau descânțele de deochi:

În satele din zona Padeș, dacă nașterea era grea, femeia era urcată în car, așezată în poziția pe spate pe fân și plimbată pe un drum, cu multe gropi, ca să fie puternic zdruncinată.

În multe din satele gorjene femeile nășteau pe un braț de fân, peste care se așternea o pătură, așezat la capătul patului, ca să amintească

de nașterea pruncului Iisus. Altele nășteau în casă, direct pe pământ (în loc nêspurcat, neumblat des), fiindcă se credea că PĂMÂNTUL e sfânt (el ne dă de toate).

Așa cum consemna cercetătoarea Germina Comanici: „Nașterea pe pământ și așezarea copilului pe pământ trimit la relația cu matricea germinativă primară“.

„O legătură simbolică puternică există între femeia născătoare și pământ. Viața înfloarește pe pământ izbucnind la naștere și dezvoltându-se până la capătul ei, moartea și înhumarea fiind întoarcerea în pânțelele pământului (Catherine Pont-Humbert)“.

În satele din zona nord-vestică a județului femeile nășteau pe vatra focului, socotită loc curat, purificat de toate relele de focul care a ars permanent.

Poziția cea mai indicată pentru femeia care năștea era cea în genunchi („așa se spun și rugăciunile“). Unii copii se nășteau cu o pieleță pe cap numită chitie. Se credea că ei erau norocoși. Chitia era păstrată și folosită la descântece, la judecăți și la furturi (să nu te prindă).

În perioada lipsei asistenței medicale la sate s-a întâmplat în destule cazuri ca femeile să moară la naștere, lăsând copilul fără mamă, îri grija rudelor apropiate, alăptat de o femeie din vecini care a născut cam în aceeași perioadă.

Alteori, la naștere mureau ori erau născuți morți copiii. Se credea că aceștia n-au fost doriți de Dumnezeu și nefiind botezați se pot prefăce în moroi. Copiii moroi imediat după botez se spunea că ajung îngerii? (ei nu au păcate).

Femeile care aruncau (avortau) copiii nedoriți erau de obicei cele nemăritate (copilul din flori) ori cele cu mulți copii și cu posibilități materiale reduse.

În perioada comunistă provocarea avortului era pedepsită de legea penală, dar de multe ori și de Dumnezeu fiindcă multe dintre gravidele implicate mureau datorită modului empiric de provocare practicat de babe.

În popor se credea că era mare păcat să „lapezi copilul” și dacă se întâmpla să fie secetă mare, inundații, să bată piatra (grindina) ori alte calamități, năpasta aruncată de Dumnezeu asupra satului era pusă și pe seama faptei necreștinești a acelei care a curmat voit o viață nevinovată.

Dacă unei femei i-au tot murit copiii la naștere, pentru a se crea o sugestie pozitivă, copilul atunci născut era preluat de o femeie a căreia i-au trăit toți copiii. Ea atingea pântecul gravidei „gestul asimilându-se preluării sarcinei” și asista la naștere. Copilul născut îi zicea și acestei femei mamă și nu se putea căsători cu unul dintre copiii ei.

În alte sate din zona submontană a Gorjului imediat după botez copiii (să nu mai moară părinților) erau dați de pomană unui neam apropiat și i-i se schimba prenumele (nu în acte), ca să-i „piardă” răul (*maleficul*). Numele respectiv era rostit de preot și auzit de oameni numai la botez, la cununie și la înmormântare. La Racoți și Celei când se întâmpla ca părinților să le fi murit copiii mici, la naștere nu se anunța adevăratul sex al pruncului pentru ca acesta să le trăiască. Alteori se schimba nașul și moașa, ori ieșea unul dintre părinți ca să-l dea de pomană primului călător întâlnit în cale, fiind siguri astfel că le trăiește.

În Gorj moașa era aleasă, înainte vreme, dintre rudele de sânge ale noului născut și frecvent rolul ei se transmitea de la o generație la alta.

Tradițional moașa era dintre rudele tatălui.

„Cine (ține) felul bătrânesc să iasă din neamurile tatălui copilului...”⁶

„... moașa se chema, din neamurile lui mai mult...”⁷

„...Pe cine vrea să pună de moș, așa era obiceiul, din partea bărbatului chema...”⁸

„Bărbatul pune moașa ce trece înaintea bărbatului. Dacă nu pui moașa lui te blestemă”.

Această tradiție a moașei de neam, cunoscută în județ ca *moașe de moștină* (moștenie) sau *moașe de baștină*, după cum remarca Florica Lorinț, „arată nu numai legătura de spiță de neam cu tatăl copilului ci și de gospodina care reunea odinioară neamului dintr-o colectivitate de

producție, de muncă“. Când moașa era prea bătrână, transmitea atribuțiunile de obicei nurorii sale, alteori fiicei, cea care rămânea să rânduiască mai departe gospodăria bătrânească: „... rămânea o fată de-a ei sau o noră, chema pe cine rămânea în casă la moașă”⁹

„... dacă moare moașa, punem pe nora ei, ori o fată a ei, să fie din neam așa-i ca un blestem din bătrâni, să-l ții”¹⁰

Pregătirea tinerei moașe se făcea în timp, ea fiind chemată să asiste pe moașa îmbătrânită, la nașterea altor nepoți (de moașă).

În satele de pe Gilortul de jos moașa era cea care tăia ombilicul (buricul) cu un briceag pe o așchie sărită dintr-un lemn, ca să semene cu părinții (de aici probabil și zicala „așchia nu sare departe...“).

În satele din partea nordică a județului (zona submontană) buricul era tăiat la băiat de către moașă, cu un cuțit bine ascuțit sau cu toporul, pe restul boului de hăis (din dreapta) de la jug, în credința „că va răzbi greutatea vieții cu puterea și răbdarea boului“.

La fată buricul era tăiat cu cuțitul pe un ban de argint, să fie frumoasă, curată și căutată ca argintul.

La Lelești și la Racoți, buricul era tăiat cu un geam sau cu foarfeca.

În satele de pe Jaleș legarea buricului se făcea cu chiotoarea de la o cămașă a tatălui, răsucită cu o chiotoare de la cămașa mamei.

În satele de pe Jiu, din partea sudică a județului, moașa lega buricul cu o ață de mătase și cu o șuviță de păr de la o lehză. Cu sângele care curgea de la tăiatul buricului, copilul era uns pe față ca să fie rumen toată viața.

Înainte de a fi ridicat pruncul de către moașe și a i se face urări de sănătate și bine, la Brănești și Turceni mama îl atingea cu mâna de trei ori zicând: „Al meu și al lui Dumnezeu“.

La Plopșoru și la Brănești la începutul secolului al XX-lea, casa pruncului împreună cu o pană de cocoș, o monedă de argint, nouă pietricele și cărbune, se băgau într-o căciulă veche iar căciula se băga într-o oală nouă, care se îngropa în spatele casei în dreptul coșului. Toate acestea se făceau în credința că pruncul va fi sănătos

La Aninoasa, dacă primul născut era o fată, iar părinții doreau să aibă un băiat, placenta era pusă într-o căciulă și îngropată la un loc curat (nespurcat).

La Mușetești, buricul copilului, tăiat de moașă se păstra timp de 7 ani pe vârful unui fus până la plecarea copilului la școală când la o lumânare aprinsă copilul se uita prin buric, lumânarea simbolizând flacăra științei.

La Arcani, se credea că un copil se naște cu buricul peste gât din cauza mamei, care a băgat nuiiele sucite în foc, în timpul cât a fost însărcinată.

Moașa era cea care comunica tatălui sexul copilului. Aceasta o făcea gestual. Dacă moașa îi lua bărbatului căciula, din cap, era semn că aceasta avea băiat, iar dacă îi cerea bani, aceasta înțelegea că are o fată¹¹

Tot moașa era cea care spăla copilul nou născut, pe vatra focului, cu apă rece adusă în oală nouă de pământ „ca să cânte frumos“.

Moașa ținea copilul cu o mână și o femeie îi turna apa. Îl spăla și prin gură „să nu-i miroase gura“, prin urechi „să le aibă curate“, pe la încheieturi „să nu transpire și să nu se opărească“.

La Lelești, moașa spăla copilul cu apă rece, după ușă, apa curgând de pe o pană de gâscă sau de rață, să fie rezistent la răceală și să-i placă scaldă.

Moașa era cea care mergea la preot cu o sticlă plină cu apă curată, luată de la fântână după răsăritul soarelui. Cu sticla umplută, având legat un fir roșu și un smoc de busuioc de la Bobotează, ținut la icoană, moașa se ducea la preot să-i sfințească apa de moașă și pentru moliftă.

Ea spunea preotului toate femeile care au asistat la nașterea pruncului.

Din apa sfințită lehuza gusta de trei ori, se uda pe ochi și se spăla pe mâini apoi îl stropea pe prunc.

Din apa respectivă se udau pe mâini (gestul având semnificația spălării) moașa și femeile care au asistat la naștere.

Tot din această apă sfințită era stropit oricine intra în casă ca să vadă copilul în timp de șase săptămâni.

Din apa moașei se puneau în scaldă copilului 2-3 picături iar în satele din partea sudică, de pe Jiu, până la 40 de zile femeia care scălda copilul puneă în mâini câteva picături de moliftă, pentru că pruncul nebotezat era considerat spurcat.

Moașa era cea care scălda copilul în primele trei zile sau până la punerea ursitorilor. Apa pentru scăldatul copilului era scoasă de dimineața (prima apă, apa neîncepută a zilei), iar scaldă se făcea într-o postavă nouă, anume cumpărată.

În prima scaldă cu apă mai mult rece, să fie copilul vioi, se puneau obiecte simbolice :un ban de argint (pentru a avea noroc), pene de rață sau de găscă (ca să-i placă apa și să nu plângă la scaldă), pene de pitpalacă (să meargă repede în picioare), flori (să fie iubit), lapte (să aibă fața albă), ș.a.

Apa de la prima scaldă era vărsată la rădăcina unui pom, la o viță de vie ori într-un loc curat, spre răsărit, înainte de apusul soarelui.

La Novaci, Polovragi și la Baia de Fier copilul era spălat în prima sa zi de viață cu lapte, atunci muls. Practica a fost cunoscută în satele de pe Jaleș.

Din studiile monografice **Tradiții și obiceiuri de pe Valea Jaleșului**, de Vasile Cărăbiș și **Obiceiuri tradiționale din satele Bâlta**, de Ion Sanda a rezultat că în satele de pe Jaleș și Sohodol, înainte vreme, în prima noapte după naștere, lângă noul născut era adusă să doarmă o femeie bătrână, ca să fie martoră la venirea ursitoarelor copilului. Bătrâna prezicea viitorul noului născut în funcție de ce visa în acea noapte.

În primele trei zile după ce femeia naștea, moașa era cea care îngrija de ea (o înlocuia în îndeplinirea treburilor gospodărești și o hrănea. Îi dădea să bea vin ca să prindă puteri, o îmbia să mănânce câte o ceapă, ca să aibă lapte pentru copil).

Tot moașa se îngrijea și de noul născut (îl moșea, îl ridica, îl spăla, îi făcea prima scaldă, îl înfășa, îl scotea pe fereastră, îi puneă ursitorile).

Moașa era cea care se îngrija să pună pe pragul de sus al ușii ață roșie și mănunchiuri de rugi, care să apere pe noul născut și pe lehuza de spiritele malefice.

Batista era un element etnografic prezent în momentele de ceremonial ale nașterii. Moașa aducea „Somnișorul” cules de pe ramuri, în batistă curată. Era primul pe care-l lăsa noului născut, iar mama păstra batista cu un talisman pentru liniștea în viața copilului. Mâncarea pentru nepoată în primele trei zile era adusă de moașă într-un coș acoperit cu o batistă. Copilul aflat în leagăn (postavă) pentru a fi ocrotit după timp, de curenții reci ori de razele soarelui, era acoperit cu o batistă care avea colțul îndoit în timpul somnului pruncului (C. Cheznoiu, Gr. Pupăză: *Batista, element etno-folcloric gorjenesc în Litua*, nr. 1 (1978).

Lehuza își îndeplinea în aceste prime trei zile misiunea de mamă, dându-i pruncului țâță cu mâna dreaptă, ca să nu fie stângaci în viață. Laptele matern se credea că va da noului născut putere, dar și unele trăsături pe care viața le va confirma, la noul născut. Se credea că vrăjitoarele, practicante ale magiei negre, luau laptele tinerelor mame, să le facă rău pruncilor de aceea nu era primită orice femeie (mai ales bătrână) la lehuza, care preventiv purta fir roșu.

A treia zi după naștere lehuza era spălată de moașă pe cap și pe corp cu o infuzie de plante medicinale. Era o scaldă rituală iar dacă se dorea ca lehuza să mai nască, apa era aruncată la rădăcina unui pom roditor.

Tot moașa scâldea pe prunc, curăța și arunca cu flori și țesături, ca la sărbătoare. Această activitate de purificare a spațiului prin curățenie era săvârșită de moașă în așteptarea ursitorilor. Așa cum remarca preotul Dumitru Bălașa, cercetător istoric, în revista *Studim* anul XXVIII, nr. 1/1998 „ursitoarele sau *ursătoarele* sunt trei femei care vin din lumea astrală în noaptea a treia de la nașterea unui prunc (băiat sau fată) și îi ursoră la bine și la rău. De ele depinde viitorul noului născut”.

Masa pentru ursitoare era pregătită de către moașă și așezată în mijlocul camerei ori în colțul dinspre răsărit al încăperii.

Cel mai frecvent pe masa rotundă (masa dacică) acoperită cu o față de masă se puneau trei pâinișoare (azime) unse cu miere, trei fire de busuioc, trei linguri noi, un pahar cu vin și două pahare cu apă, brăcirile moașei și diferite obiecte sugestive în funcție de sexul noului născut (o față, un scuteț, o cusătură) un caier dacă-i fată și o bardă, sfredel, fereștrău, porumb, grâu, o carte, dacă-i băiat).

În timpul așezării obiectelor pe masa rotundă nimeni nu rostea nici un cuvânt.

Azimile unse cu miere, paharele cu vin și apă, lingurile noi erau puse pentru ospătarea ursitoarelor și îmbunarea lor în hotărârea destinului noului născut. Obiectele simbolice lăsate pe masă erau atinse de ursitoare și sortite astfel viitorului pruncului.

La Aninoasa, moașa așeza cămașa tatălui noului născut în fața icoanei, se închina, făcea trei mătăanii zicând: „Voi, sfintelor și bunelor ursitoare, / care veniți să-mi urșați pruncul(-a), / să veniți line ca apa, / dulci ca mierea / și bune ca pâinea, / pe prunc bine să mi-l urșiți, / iar pe mama lui pe pat să mi-o ridicați“.

Se credea că ursitorile vin la miezul nopții, după primul cântat al cocoșilor, care alunga spiritele rele.

Profesorul Ion Sanda consemna în publicația *Litua. Studii și cercetări*, nr. 1 /1978 că în satele din partea nord-vestică a Gorjului există obiceiul ca în chip de ursitoare să vină la geamul noului născut trei femei care să ureze pe rând :

„Acest băiat (fată)

Care s-a născut,

Va fi mintos,

Va fi norocos,

Va fi voios,

Drăgăstos și sănătos

Și învățat,

Și bogat,

Om de treabă

Și luat în seamă"

Cea de a doua ursitoare ura:

„Din ăști oameni de rogoz

A ieșit ăst Făt Frumos

Și cere scufă și salbă

Să se ducă-n lumea albă

Cere cal de călărie

Și o stea la pălărie

Ca să treacă de pustie

Și mai cere un cal breaz,

Că-i pușor de viteaz".

Cea de a treia ursitoare cânta o doină :

„Doina din ce s-a făcut,

Dintr-o gură de mic prunc,

L-a lăsat doina zicând :

Culcă-te puiuț micuț

Să te scoli mărișoruț".

În satele din Gorj, lăuza se culca în camera unde se puneau ursitorile, cu capul spre răsărit, pe mâna dreaptă și i se recomanda să memoreze tot ce visează în acea noapte, pentru a se putea răstălmăci a doua zi, de către cei pricepuți, soarta noului născut.

În camera pregătită pentru ursitoare dormea și moașa, tot cu spatele spre fereastră, să nu uite la ivitul zorilor prin care ursitoarele stabiliseră soarta celui născut.

Dacă lăuza și moașa visau ape limpezi, câmpuri înverzite și înflorite, soare, se credea că pruncul va avea soarta bună. Dacă visau drumuri întortocheate, prăpăstii, întuneric, ape tulburi era semn de soartă rea.

Se spunea că ursitoarele stabilesc steaua (norocul) noului născut, care-l veghează de pe bolta cerească până când moare (steaua cade).

A doua zi de dimineață, după răsăritul soarelui, moașa ridica ursitorile. Ea era însoțită de trei copii, astfel încât împreună cu noul născut să formeze două perechi (dacă cel născut era băiat moașa era însoțită de

două fete și un băiat, iar dacă noul născut era o fată, moașa venea cu doi băieți și o fată). Perechile astfel constituite aveau semnificația unei viitoare căsătorii normale.

Copiii care însoțeau pe moașă era obligatoriu să aibă ambii părinți, iar în zona Runcu-Dobrița se credea că era bine să aibă vârsta la care să nu poată să spună încă mulțumesc.

Moașa împărțea celor trei copii tot ce era de mâncat și de băut, restul obiectelor rămânând în casă pentru cel ursit, să-i fie puse în baie ori folosite în invocarea soartei acestuia potrivit etapelor vârstei.

După ridicarea mesei ursitorilor, moașa nu mai avea obligații ceremoniale imediate.

Chiar dacă moașa era în primele trei zile ale noului născut personajul principal cu sarcini ceremoniale, familia *nepotului* (formula de considerare și adresare pentru cel moșit), purta respectul convenit și soțului acesteia, *moșul* copilului. Prin înrudirea de sânge a moșului cu tatăl pruncului se asigura în Gorj tradiția moașei de neam. Mai mult, în unele sate din județ „era obiceiul ca moșii să fie și nași, așa e cu dreptate...”¹²

Dacă în zilele premergătoare punerii ursitorilor copilul era scaldat de moașă, cu apă mai mult rece (să-l călească și să fie vioi), după ce a fost ursit scalda i-o făcea mama ori altcineva foarte apropiat ei, cu apă fierbinte, în care se puneau până la botez două-trei picături din apa sfințită la moliftă, adusă de moașă.

Pielea copilului era unsă cu unt, iar cea care îl scalda, îl trăgea de mâini și de picioare, ca să-l alungească. Era ridicat de cap, ca să nu rămână cu gâtul scurt și de nas, ca să nu fie cârn.

După ce era scaldat, copilul se înfășa strâns, mai ales la picioare ca să nu-i crească strâmbe. Scalda se făcea până la asfințitul soarelui iar apa era aruncată imediat la loc curat (neumblat, nespurcat).

După ce era scaldat, copilul era alăptat. Mama își spăla sânii cu aghiasmă (apă sfințită), când îi dădea întâi să sugă la copil.

Ca să nu piardă laptele ea nu trebuia să doarmă în același pat cu

bărbatul și nici să nu dea din gospodărie, după apusul soarelui, foc aprins.

Între șapte luni și doi ani, copilul trebuia să fie înțărcat, în zi de post. Ca aceasta să nu mai ia țâța unele mame își ungeau sfârcurile cu usturoi, cu ardei ori cu funingine. După alăptare (hrănire) copilul era pus în postavă și legat ca să adoarmă. În tot acest timp mama îi rostea cântece de alinat (de leagăn):

„Nani, nani,
 Puiul mamei,
 Vin găină,
 Dă-i odihnă
 Și tu rață,
 De-l răsfață
 Tu cal breaz,
 Mi-l fă viteaz
 Vin curcan
 Și mi-l fă ban.
 Tu lăstun,
 Dă-i suflet bun
 Tu mistreț,
 Mi-l fă isteț.
 Nani, nani, puiu' mamei
 Culcă-mi-te cât ești mic
 Să crești mare și voinic
 Culcă-mi-te mititel
 Și te scoală măricel
 Să te duci cu oile
 Pe câmpul cu florile
 Să te duci cu mielusei,
 Pe câmpul cu ghiocei
 Să te duci cu vacile,
 Pe câmpul cu fragile,
 Vino pește de mi-l crește

Și tu știucă, de mi-l culcă
 Și tu somn de mi-l adormi
 Să crești mare și frumos
 Să fi mami de folos !
 Nani, nani, puiul mamei
 Ferici-te-ar Dumnezeu
 Să fi oacheși și frumos
 Ca un soare luminos
 Fetele să te-ndrăgească,
 Flori în calea ta să crească".

La Șipot, Turburea, Țânțăreni și în alte sate din zonă se credea că nu e bine să lași până la botezul pruncului, scutece spălate pe culme, după apusul soarelui.

În satele din partea nord-vestică a județului se credea că e bine ca scutecele copilului să fie uscate numai în casă, lângă sobă, să nu se pârlască (ardă) copilul. Dacă scutecele erau bătute la spălare cu maiul, se credea că și pruncul va fi bătauș.

Tot în primele șase săptămâni de viață ale pruncului, dacă lehuza pleca seara de acasă cu copilul în brațe, lua un vătrai în mână, iar lângă copil punea un cui ori ceva din fier, să fie tare ca fierul.

După lăsatul serii, copilul nu era lăsat singur în casă. În zona Padeș în leagănul noului născut trebuia să existe în permanență un ban de argint sau un metal de culoare albă. De asemenea se credea că nu-i bine ca un copil nebotezat să fie trecut printr-o răscruce de drumuri ori peste o apă. De cele mai multe ori copilului i se dădea numele bunicilor din partea tatălui: „...Îl botezăm după numele socrului, să nu se piardă neamul”¹³ „...Numele tot așa aveau bătrânii pretenții, să se pună numele lor la copiii de la feciori”¹⁴. În multe sate era obiceiul ca noul născut să poarte numele nașului. De aceea înainte de punerea ursitorilor (alteori după), tatăl pruncului se ducea la naș cu plocon constând dintr-o pasăre netăiată și o sticlă cu băutură, să ceară permisiune să-i pună celui născut prenumele acestuia.

Și la gorjeni se obișnuia ca atunci când un copil se năștea în preajma unei mari sărbători creștine, acesta să primească numele sfântului prăznuit (Vasile, Ion, Gheorghe, Ilie, Maria, Andrei, Nicolae, etc). Era astfel un prilej de dublă sărbătorire în familie: și ziua de naștere și onomastica.

Note:

1. Arhiva instit. Etnografie și folclor nr. 2154/1967 inf. Ilinca Iordache, 80 ani, Runcu;
2. A.I.E.F. nr. 2155/1967, inf. Ilinca Iordache, 80 ani, Runcu;
3. A.I.E.F. nr. 186/1966, inf. Ghinca Ioana, 45 ani, com. Bâlta;
4. A.I.E.F. nr. 2452/1967, inf. Maria Andrei, 65 ani, com. Dobrița;
5. A.I.E.F. nr. 2453/1967, inf. Maria Stănculescu, 40 ani, com. Runcu;
6. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Maria Boldin, 70 ani, Arcani;
7. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Ioana Ghinoiu, 45 ani, Bâlta;
8. Florica Lorinț - culegere 1966, inf M. Chirculescu, 77 ani, Runcu;
9. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Elena Rădoi, 61 ani, Câmpofeni;
10. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Maria Boldin, 70 ani, Arcani;
11. A.I.E.F. 1976 - inf. Salomeea Ciobanu 60, Motru Sec - Padeș;
12. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Maria Mogoș, 63 ani, Ceauru;
13. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Maria Mogoș, 63 ani, Ceauru;
14. Florica Lorinț - culegere 1966, inf. Paraschiva Pupăză, 64, Bota - Dobrița.